

RESSORGIMENT

SUMARI

ARA FA UN ANY. . . - Ferran Soldevila: LA REPÚBLICA A CATALUNYA. - I. Bosc i Romaguera: SIRENES, ALTRA VEGADA? - P. de Reig: L'AVÍS. A. Rovira i Virgili: LA RATLLA ESBORRADISSA. - Gràcia B. de Llorenç: REMINISCENCIES. - Apel·les Mestres: LA SIMFONIA DEL SILENCI. - H. Nadal i Mallol: SANT PERE DE RODA. - J. Grau-Elies: ACOTACIONS. - TEATRE CATALÀ. - MANUEL FOLGUERA I DURAN. - Durandal: DIA D'AQUEST ABRIL. - ELS LLIBRES. - J. O. B.: SANT ROYOL. - C. Solà i Vilanova: TASCA URGENT. - CANÇONS POPULARS DE CATALUNYA. - NOTÍCIES.

GRAVATS: Peratallada (Empordà). - Banyuls (Roselló) Monestir de Sant Pere de Roda: Interior de l'Església. Port de la Selva. «La Taula dels Lladres» (dolmen). Les dues Torres del Monestir. Ermita de San Gil, a Núria. «L'amor traïdora», dibuix de Planes-Cases.

Conservatori
"IBERO-AMERICÀ"

DIRECTOR:

J. M. VAZQUEZ

INSTITUCIÓ AMERICANISTA

Classes de Música i Declamació tots els dies.

SARMIENTO, 1116

U. T. 1810, Lib.

Camiseria "LA ESMERALDA"

Enric Rodó

ESMERALDA, 492

Fabricació pròpia en tots
els articles del seu ram.

Única casa a Buenos Aires
que es dedica a la intro-
ducció d'articles catalans.

INSTITUT MUSICAL
"FONTOVA"

(FUNDAT EN 1904)

Director:

Lleó Fontova

Primer Premi amb la més alta distinció del Reial Conservatori de Brussel·les. Ex-pensionat de S. M. la Reina Regent Maria Cristina, de Espanya; Director-Fundador de l'Institut Musical "Fontova", de la Sociedad Argentina de Música de Cámara, de l'Asociación Filarmónica Argentina i del Cuarteto de Buenos Aires. Jurat per a l'atorgació de premis del "Concurso Municipal de Música de la ciudad de Buenos Aires".

És un dels més importants de la República.

Director Gerent:

JOAN B. LLONCH

Numeroses sucursals a Províncies.

S'admeten alumnes pensionistes.

VIAMONTE, 1835

U. T. 2449, Juncal

BUENOS AIRES

A L B E R T

SASTRE

PELAYO, 44

BARCELONA

HOTEL PENSIÓ "FONT"

Comoditats per a Famílies
Confort i preus mòdics

Moreno, 552

Buenos Aires

U. T. 33, Avenida 3125

Ja sou de l'Associació
Protectora de l'Ensenyança
Catalana?.

FARMACIA CATALANA

DEL DOCTOR VILAR

LABORATORI D'ANÁLISIS I ESTERILITZACIONS

S'atenen demandes per a la campanya, fent-se els enviaments amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda

GARANTIA ABSOLUTA DE TOTES LES PREPARACIONS

Venem AIGUANAF compost

ALSINA, 1202, CANTONADA SALTA

Unió Telef. 3305, (Rivadavia)

BUENOS AIRES

MATALASSOS a l'estil català
(REFORMA I VENDA)

Gran assortit de tot el que pertany al ram
Encàrrecs per carta o personalment

D. VALLBONA

PAVON, 4125
BUENOS AIRES

L'Hora Catalana

Estació L. S. 2 (RADIO PRIETO)
Tots el diumenges de 12 a 13 hores

CATALANS:

Escolteu-la i feu-vos-en afiliats!

Escriviu a:

Brasil, 441, Dep. 3

BUENOS AIRES

RESSORGIMENT

ANY XVII

BUENOS AIRES, ABRIL, 1932

NÚM. CLXXXIX

Ara fa un any...

...que el nostre cor de patriotes batgegà amb força davant la incertitud i el garbuix de notícies provinents de la pàtria nostra. Francesc Macià, en un cop d'audàcia s'havia avançat als esdeveniments imminents d'aquells dies i havia proclamat, dels balcons del Palau de la Generalitat estant, la República Catalana. El nostre cor saltava de l'alegria i el nostre esperit s'inquietava davant la gravetat del pas donat pel cabdill. —...respondrà el poble? Estarà preparat?

Ara fa un any... De fet, hom no veia sinó la proclamació de la República Catalana. —Ja som independents!— exclamaven els esperits simplistes. I no veien que aquella República Catalana que Macià proclamava no podia subsistir si al seu costat no hi havia un poble capaç de ratificar la proclamació i defensar-la a risc de perdre-hi la vida. I els nostres pressentiments ben aviat trobaren justificació: la República Catalana als tres dies havia de capitular davant d'Espanya perquè darrera el cabdill no hi havia, en proclamar-la, cap força organitzada disposada a resistir amb l'arma al braç la comminació que ens vingué de Madrid. Aquesta és la veritat, la trista veritat neta i crua d'aquells dies únics en la història de Catalunya en què un home, Francesc Macià, complint la paraula donada, proclamava, en un gest heroic i d'una audàcia sense límits per tal com s'hi jugava la vida, la llibertat de la pàtria. I la mateixa veritat, trista veritat, ens diu també que el poble català no sabé correspondre al gest del cabdill i que, una vegada més, la llibertat ha tustat la nostra porta i ens ha trobat amb les mans buides, desprevinguts, confiats en la providència.

Ara fa un any... Hem guanyat molt, però, tanmateix. A desgrat del fracàs nacional en aquelles hores decisives, si n'hem fet de camí en un any! No ha resultat debades el gest de Francesc Macià. Gràcies a ell guanyàrem d' immediat allò que en dos segles de lluita no havíem pogut restituir a la pàtria ni a costa de la participació dels nostres homes el govern de l'Estat opressor; la Generalitat de Catalunya. No pogué En Macià mantenir la República Catalana per tal com no l'assistí el poble, però pogué fer reconèixer el govern de la Generalitat i obligà que fos com-

plet el Pacte que els representants d'Espanya i els de Catalunya establiren a Sant Sebastià poc temps abans de l'enferrocament de la monarquia que, gràcies a aquella conjuració revolucionària d'espanyols i catalans, es portà a cap, la república triomfant.

El manteniment d'aquell pacte assegurava a Catalunya un govern propi, una autonomia completa, i a Espanya el manteniment del seu domini damunt Catalunya. És indubtable que aquest pacte ha estat un dels arguments més formidables adduïts pels representants d'Espanya davant les pretensions d'En Macià a fer de Catalunya un país independent. No veieu encara com ens el tiren entre cap i coll a cada moment aquell pacte? No heu vist com ha estat el suprem argument d'En Lerroux durant el diàleg històric sostingut suara a Barcelona amb En Macià?

Però de la mateixa manera que Catalunya ha d'atenir-se a les conseqüències d'aquell pacte, s'hi ha d'atenir també Espanya. I d'acord a aquell pacte, Catalunya ha elaborat el seu Estatut de govern. Ara falta que Espanya compleixi donant-li força de llei, sense desnaturalitzar-lo car aleshores el pacte restaria

trencat i Catalunya no tindria més remei que implantar l'Estatut per sí mateixa, tal com ve sostenint En Macià, vingués el que vingués.

Ara fa un any... Tothom pensava que en el primer aniversari Catalunya es trobaria ja en possessió legal dels seus òrgans de govern propi. El procés que segueix l'Estatut és lent i laboriós. Assossegats els esperits de la convulsió revolucionària, assegurada per Espanya la república, retorna en els espanyols l'esperit d'intransigència pel que toca a les reivindicacions de Catalunya. No hi porten pressa i, si poguessin, es desentendrien del compromís. Castella, assimilita i despòtica, segueix mantenint el cepetre de l'hegemonia a Espanya i imposant la seva voluntat, avui en república, ahir en monarquia.

Ara fa un any... Catalunya ha avançat molt, també, en qüestió de dignitat nacional. El que no trobà Macià un any enrera per a mantenir la República Catalana proclamada, per tal com exigia un esforç que el poble encara no es trobava en disposició de donar; avui, per la defensa de l'Estatut, En Macià trobarà en el poble l'esforç i l'assistència suficients per tal de donar-li efectivitat legal.

Toca a Espanya evitar allò que és imminent i fer honor a la paraula empenyada.

La República a Catalunya

(Fragment d'un treball històric).

A casa l'Otero —Llibreria Ariel—, s'havien aplegat Macià, Aiguader, Gassol, Puig i Ferrer, Creus, Ventós... l'"Estat Català". El doctor Aiguader va sortir-ne cap a l'Ajuntament per procedir, amb els altres regidors, a la proclamació de la República. D'allí estant va telefonar a En Macià que hi anés. Tots varen adreçar-s'hi, i En Gassol i altres dos, van avançar-se, com per a tenir un breu canvi d'impressions amb En Companys i els seus amics. Però En Macià, sense esperar el resultat d'aquesta entrevista, va seguir de prop el seu lloc-tinent.

Eren les dues i cinc de la tarda. L'il·lustre cabdill era rebut pel senyor Companys i les altres personalitats aplegades a l'Ajuntament amb les mostres de satisfacció i de deferència degudes no sols al lluitador que acudia a la palestra, sinó al que ja consideraven com a cap del govern de Catalunya. Una reunió tenia lloc imme-

diatament, en la qual l'acord fou complet: anava a ésser proclamada la República catalana: Macià en seria el primer president. Mentrestant, part de fora, les notes altes de la Marsellesa, tocades per un cornetí travessaven els aires. Era el pregoner de l'Ajuntament, senyor Ibars, que, des del balcó central, enardia i esgarriava la multitud.

A un quart de tres, una aclamació va elevar-se'n. Francesc Macià acabava d'aparèixer a la balconada i es disposava a parlar al poble. El seu bust venerable sorgia com l'encarnació de la voluntat de Catalunya, els seus ulls lluien d'emoció i de decisió, el seu braç estès reclamava silenci. Sols al cap d'una estona l'ovació va cessar, amb aquella transició impressionant de la multitud en clamor a la multitud en silenci, que és com el plegar-se d'un esdeveniment a les esteses. I el silenci ansiós, va ésser fendit per la veu ferma del cabdill:

"Poble de Catalunya: En nom del poble de Catalunya proclamo l'Estat Català, que amb tota la cordialitat procurarem integrar a la Federació de Repúbliques Ibèriques.

"Queda, des d'aquests moments, format el Govern de la República Catalana, que es reunirà al Palau de la Generalitat.

"Els que formen el Govern de Catalunya estaran d'ací endavant disposats a defensar les llibertats del poble català i a morir per elles. Esperem que vosaltres, poble català, estareu disposats, com tots nosaltres, a morir per Catalunya i per la República."

Apaivagada l'ovació provocada per les paraules del que ja apareixia als ulls i al voler del poble com a president de la República catalana, els prohoms van retirar-se uns instants. Calia prendre possessió del Palau de la Generalitat: ell havia d'ésser la seu del govern de Catalunya. La decisió fou presa ràpidament. Tots, actors i testimonis, coincideixen a dir que aquest fou un dels moments més emocionants —per a alguns el més emocionant—, de la jornada: el moment de travessar la Plaça de Sant Jaume per a possessionar-se de la Diputació. Aquella riuada humana que passaven lentament, precedits de guàrdies urbans, els factors de la República, devia semblar, a molts d'ells, com un Rubicó a través del qual llançaven llur sort definitiva. Res no se sabia encara de Madrid. Les notícies eren contradictòries i més aviat es tenia la impressió que el Rei resistiria. La seva sola resistència possible era una dictadura, i, en aquell estat de coses, una dictadura sagnant. Era la lluita, la perspectiva que semblava oferir-se en aquells moments als patriotes que entraven al Palau de la Generalitat. Macià ens ha confirmat després que, en donar aquell pas decisiu, no esperava un descabellament pacífic dels esdeveniments. La seva frase: "D'aquí no en sortiré, sinó mort", no era ni podia ésser, davant la incertitud dels fets que seguien, cap bella declaració retòrica, sinó la infrangible decisió de l'home que, arribat al moment pel qual ha pugat durant tota una vida, es disposa serenament a no deixar-se'l arrabassar sinó amb la mort. El seu acte agosarat no era tampoc una inspiració sobtada de vident. Ja a Bèlgica, durant l'exili, Macià havia anunciat als seus íntims, la seva intenció de cercar el moment en què a Barcelona, per una causa qualsevol, la multitud fos al carrer, per a proclamar la República i llançar el poble a la lluita. Tampoc no era una improvisació l'acte de proclamar precisament la República catalana, perquè la formació d'un Estat Català ha constituït d'alguns anys ençà, l'objectiu constant del gran patriota. Per això no és estrany que en preguntar-li, alguns dies després, en l'assossec i el gaudi de la victòria, quin havia

estat per a ell el moment més commovedor de tots els que havia viscut en la intensitat d'aquells dies, ens respongués lentament, però sense dubtar: "El de proclamar la República".

I ara, Macià entrava al Palau de la Generalitat per prendre possessió del Govern de Catalunya. I del balcó estant, clamava:

"En nom del poble he pres possessió del Govern de Catalunya. El poble ens ha donat el seu vot perquè governem la Ciutat i jo, en nom de Catalunya, em faig càrrec del seu Govern i us dic que aquí restem disposats a defensar les seves llibertats. Espero que el poble sabrà fer el mateix. D'aquí no ens treuran sinó morts. També us dic que ens hem de fer dignes de la llibertat que acabem de reconquerir i espero que el poble sabrà, si cal, morir com nosaltres per defensar-la."

Un "sí" unànime va dreçar-se. La fe de Macià s'encomanava a la multitud, i

amb ella la capacitat de sacrifici, si alguna força s'hagués alçat per enderrocar la llibertat renaixent, és indubtable que, enardit per la certitud del sacrifici del cabdill, el poble s'hauria regirat amb violència. Calia, més aviat, recomanar serenitat, a les masses, i era precisament la veu vibrant de Ventura Gassol, qui la recomanava:

"Poble de Catalunya: Ha arribat l'hora d'enlairar la nostra senyera d'homes lliures. El govern d'Espanya que fins ara no ha fet res més que oprimir-nos i fer complir les seves disposicions per la violència, i que ens va treure la nostra senyera barrada... en lloc d'una, en posem dues: la de Catalunya i la de la República.

"Seny, poble català, molt de seny, que la victòria és nostra.

Visca Catalunya! Visca la República!"

Ferran Soldevila.

Sirenes, altra vegada?

N O havíem sentit mai la veu del senyor Lerroux.

Per casualitat l'hem sentida avui esperant la recepció radiofònica d'un concert coral que estava anunciat i que haurà estat substituït per la radiació dels discursos pronunciats en el banquet de l'Hotel Ritz d'aquesta capital, dedicat al cap del partit Radical.

Els sorolls vocals, confosos, que del local de l'Hotel ens arriben a través de l'aire, els crits de "Viva el Caudillo", "Viva la República", el discurs d'ofertament del banquet, tot, naturalment, en castellà, ens projecten en una pantalla imaginària, una mena de pel·lícula fantàstica per on desfilen els anys, de trista recordança, de l'actuació lerrouxista a Barcelona.

Poques paraules hem escoltat: el senyor Lerroux explica l'emoció que sent, parlant a Barcelona, en evocar la seva pretèrita actuació; confessa que és exactament el mateix d'aleshores; diu que hi ha qui, actuant de drapaire, va amb una mena de ganxo regirant tota la seva actuació passada, cercant-hi alguna paraula o acte per a poder-li tirar en cara; que si a Jesucrist li proposessin la retractació de quelcom del que va dir o executar, no es retractaria de res, i Jesucrist va crear una escola i una civilització; el senyor Lerroux ve a suposar que ell es troba en una situació similar: que tampoc es retracta de cap dels seus actes o paraules pretèrits i que va, també, creant una doctrina i una civilització.

Després de sentir aquest començament, hem confirmat la nostra presumpció respecte a la grandiloqüència i la fantasia de la verbola del cap del partit Radical.

Hem tallat aleshores la corrent al receptor radiofònic i hem deixat que entrés en funcions la nostra emissora particular per tal de fer alguns comentaris amb els amables lectors de la nostra Revista.

No dubtem de la sinceritat del senyor Lerroux en assegurar que ell era exactament el mateix d'abans. Ho és ell, i ho és també l'esperit assimilista de Castella. Ell és, com era abans, un home al servei d'un imperialisme, amb la missió d'entorpir el ressorgiment de Catalunya. Ens cal, però, fer constar ben expressament, la nostra sincera convicció que el seu actual laborar no obeeix a inspiracions oficials del govern de la República espanyola. I que ens perdoni el senyor Lerroux si expressem el nostre pensament sense eufemisme, car entenem estar en un moment en què no cal pas grandiloqüència que amagui les segones intencions, sinó que convé que absolutament tots juguem amb completa netedat i no menem les coses pel seu nom.

A molts dels nostres compatriotes els ha eternit el fet que el senyor Lerroux reconegui —no sabem fins a quin grau d'integritat i de sinceritat— el pacte de Sant Sebastià.

Oh, inesgotable candidesa catalana!... Acostumats com estem, en els nostres tractes amb els espanyols, que sempre són ells els que els interpreten d'acord amb la comoditat i conveniència llur, sense tenir en compte els tractes previs, si els convé, restem meravellats del fet que algun dels compromesos pel famós pacte digui estar disposat —repetim que no sabem fins a quin grau d'integritat i de sinceritat— a complir els tractes.

Imprudentíssim fóra pels catalans, el caure una altra vegada en pecat de confiança excessiva, creient que a Espanya hi ha hagut altra cosa que un canvi de rètol; proves ens n'han donat els espanyols, i no ens calien, de la impermeabilitat del seu esperit, reclus en els crònics somnis d'imperialisme que no han pas abandonat i que dubtem que abandonin, perquè són consubstancials amb la seva ànima.

Parlem, naturalment, del poble espanyol en general.

A les persones i a les col·lectivitats cal, certament, conèixer-les per les seves obres actuals; mal orientat anirà, però, aquell que no tingui en compte la pretèrita actuació llur.

El senyor Lerroux sembla que torna a Catalunya, a provar fortuna altra vegada amb els seus cants de sirena.

¿Amb qui flirtejarà aquest cop l'emperador del Paral·lel?

En l'estament obrer, on varen nodrir-se abans les organitzacions lerrouxistes, difícilment trobaria avui ningú que es deixés seduir. L'obrer barceloní ha de recordar sens dubte que el lerrouxisme va mancar sempre de sentit constructiu; i pensarà que si del llarg domini d'aquella organització a la capital de Catalunya res no en resta, ¿què pot anar a esperar d'una nova actuació?

¿Amb qui flirtejarà a Catalunya el senyor Lerroux, que tanta avidesa té de governar?

És molt difícil que hi trobi, ara, gaires adeptes. Les exigències de l'opinió catalana han variat quelcom d'ençà dels seus anteriors èxits i segurament que s'accentuarà amb certa rapidesa el canvi.

Els seguidors del senyor Lerroux haurien de formar un partit espanyol, poc o molt espanyolista, i cal esperar que la nostra atmòsfera, rara ja en temps del domini borbònic pels partits espanyolistes, ha d'enrair-se ràpidament per a les organitzacions de regust provincial.

Els pocs incautes que podrien caure en les teles de la reorganització del partit Radical, han d'estar molt desprevenguts per no adonar-se de l'absurditat d'enquadrar-se en un partit personal, el cap del qual declara que no exterioritzarà el seu programa de govern fins que actui com a tal i pugui demostrar-ho amb fets.

Opinem que és en altres latituds i no a Catalunya on li cal al senyor Lerroux cercar els suports necessaris pel seu tant anhelat enlairament al poder.

I. Bosc i Romaguera.

Barcelona, 27-2-1932.

L' A v í s

PER aquells qui es pensaven que el fet de l'aprovació de l'Estatut de govern propi que Catalunya té presentat a les corts constituents espanyoles significava una solució del nostre problema de llibertat nacional, els esdeveniments ocorreguts darrerament a Barcelona, hauran estat la demostració categòrica de llur equivocació.

Un Estatut elaborat, com ho ha estat el nostre, amb prejudicis i temences al qual no s'han volgut consignar deliberadament certs principis de sobirania elemental per no despertar recels i suspicàcies; un Estatut que conté una tan mínima part d'aquells drets que ens corresponen per llei de natura i per justícia, mai no podia ésser una solució decorosa al plet de la nostra llibertat política que sostenim contra l'Espanya dominadora.

Hem atorgat, malgrat les limitacions de drets i atribucions que s'hi consignen, la nostra confiança a l'Estatut per tal que anés investit de l'autoritat necessària davant els nostres dominadors i no poguessin dir que no estava avalat pels vots de la majoria. Per aquest motiu el consagrà Catalunya amb el plebiscit gairebé unànime de la població. Se'n exigia indegudament un promedi de 75 % i obtingué el 90 %. El votàrem, però, no com expressió de la totalitat dels nostres ideals patriòtics, sinó com a base mínima de transacció momentània per tal de facilitar la consolidació de la república espanyola amenaçada pels partidaris de la monarquia.

Aquest sacrifici que feia Catalunya de constrènyer el seu anhel d'independència a les limitacions d'un minso Estatut

Peratallada (Empordà). Detall.

Fotografia "Ressorgiment" per Bruguera.

d'Autonomia, per tal que no en patís majorment la novella república, ha estat correspost per Espanya amb un destalejament previ d'aquell Estatut abans que les constituents declarassin si hi estaven d'acord o no. I no contents amb això, s'entretenen a sortejar dates per entrar a considerar-lo, amb l'evident propòsit d'anar passant temps i arribar a un moment propici a les intencions que cobegen, ço és: donar-nos un Estatut completament anodí, sense suc ni bruc, fet a gust d'ells i que, per torna, en lloc d'un benefici, constitueixi una nova càrrega per Catalunya.

Però és indubtable que no reeixiran en aquest seu intent. Els fets del dia 3 proppassat a Barcelona ho testimonien clarament. És un avís per Espanya. Demostren no solament el disgust de Catalunya per les destalades que la comissió parlamentària ha infligit a l'Estatut i per les dilacions i ajornaments en la seva discussió, ans constitueix una demanda imperativa d'aprovació tal com el deixà redactat la ponència catalana a Núria. I no es deturà aquí la voluntat d'aquella gernació que omplia l'immens Palau de Projeccions de Montjuïc convocada pels irreductibles patriotes d'Estat Català. Aquella multitud proclamà, demés, el dret de Catalunya a la plena sobirania política, a l'obtenció de la seva independència total, aspiració de tot un poble que ha estat lliure i que vol tornar a ésser-ho, avui amb més raó per tal com té més perfilada i millor definida la seva personalitat específica.

Catalunya vol ésser lliure, té necessitat d'ésser-ho. És un poble que ja no pot suportar més l'esclavatge. L'Estatut presentat és un programa mínim de les seves reivindicacions. L'ideal que expressa amb justesa la seva voluntat i les seves necessitats és la independència. Tant si l'aproven destalejat com si el sancionen íntegrament, l'Estatut d'Autonomia no serà una solució definitiva, no pot ésser-ho. Si l'aproessin tal com el té presentat Catalunya, fóra una solució transitòria, un motiu d'ajornament d'allò que fatalment ha de venir: la separació. Si no l'aproven sense esmenes importants, o el refusen, la independència de Catalunya vindrà més aviat, molt més aviat que no es pensen, car el desengany fóra molt gros i la decisió d'atènyer un règim de sobirania completa, irreductible.

Els fets esdevinguts el dia 3 a Barcelona han vingut en bona hora. Són el millor suport per l'Estatut. Són, demés, un toc d'atenció d'allò que s'esdevindrà si les corts constituents espanyoles tracten de falsejar la voluntat mínima, però unànime, de Catalunya, expressades en l'Estatut.

P. de Reig.

La ratlla esborradissa

QUAN, aquestes darreres setmanes, s'ha parlat a Catalunya de la reciprocitat que els catalans podríem demanar en certs aspectes del bilingüisme escolar, hom ha pensat en aquelles ciutats espanyoles on resideix una important colònia catalana, com Madrid i Saragossa. Si és just, hem dit ací mateix, que un mínim d'alumnes castellans tinguin una escola castellana en un municipi català, ho és també que un mínim d'alumnes catalans tinguin una escola catalana en un municipi castellà. Però per just que això sigui i per exemples que hi hagi a l'estranger, els catalans ara no ho demanem.

I no ho demanem per dues raons: perquè no considerem que aquesta reciprocitat sigui per a nosaltres, avui per avui, una cosa essencial, i perquè sabem que una tal demanda, no solament no tindria cap probabilitat d'èxit, ans encara produiria estupor i indignació. Els mateixos que troben natural i exigible l'ensenyament en llengua pròpia per a la minoria castellana de Catalunya, trobarien folla i insolent la pretensió que l'Estat espanyol doni l'ensenyament en català a la minoria catalana que hi ha fora del domini territorial de la llengua nostra.

Si hem fet remarcar aquesta qüestió, no és pas pel desig d'una modificació actual en l'actitud tan prudent i moderada dels catalans en la formulació de les reivindicacions nacionals i especialment de les lingüístiques. Ara la qüestió de Catalunya està plantejada en el terreny polític, i cal enfocar-la políticament. La nostra intenció no és altra sinó la de posar de relleu la modèstia de les reivindicacions catalanes, comparades amb el pro-

pi dret i amb l'exemple d'altres pobles, i mostrar el deficient liberalisme de certs elements de la política espanyola, que s'aparten de la conducta que en casos similars segueixen llurs correligionaris estrangers.

Imagineu-vos, per un moment, quina acollida tindria a Madrid la proposta d'una reciprocitat lingüística com la que trobem a Bèlgica. O bé posem-nos a comparar la feina que fan ací els socialistes promotors de la campanya "Pro enseñanza en castellano" amb la que han fet en matèria escolar els socialistes flamencs, el cabdill dels quals, Camil Huysmans, fou un dels principals sostenidors de la campanya per la total flamenquització de la Universitat de Gant.

Hi ha, però, a l'Estat espanyol el cas dels municipis "perduts" o "esgarriats", com en diuen a Bèlgica; és a dir, els municipis d'una llengua situats dins la zona oficial de l'altra llengua. Catalans fora de la ratlla de Catalunya n'existeixen, no solament a Madrid i a Saragossa i en altres ciutats espanyoles, on formen una reduïda minoria, sinó també a la vora mateix de la ratlla occidental del vell Principat, en una llenca de territori on formen la majoria.

No convé oblidar, en efecte, els municipis catalans "perduts" a Aragó. Entre els rius Cinca i Noguera Ribagorçana i a ponent del baix Cinca, més enllà de l'esborradissa ratlla oficial, hi ha la terra que alguns anomenen, paradoxalment, la Catalunya aragonesa.

Probablement no trobaríem gaires catalans que contestessin aquesta pregunta feta de sobte: "¿Quants municipis de

llengua catalana estan enclosos dins les províncies aragoneses?" Alguns dels interrogats ens parlarien de Fraga, i potser d'algunes localitats més. La gran majoria es mostrarien sorpresos si els diguéssim que, ratlla enllà, els municipis catalans són 82. En corresponen 56 a la província d'Osca, 5 a la de Saragossa i 21 a la de Terol. I el total de llurs habitants s'acosta a 100.000.

És sabuda la causa d'aquest fet. Catalans i aragonesos, units en el segle XII, es disputaren les terres compreses entre els rius Cinca i Noguera Ribagorçana. Jaume I les declarà catalanes l'any 1244. Jaume II les declarà aragoneses l'any 1301. Protestaren els catalans l'any 1305, com abans ho havien fet els aragonesos. Però ja no fou revocada la decisió reial. Al contrari: Fraga, que fou reconeguda com a catalana per l'aragonès Pérez de Salanova, autor veritable de la decisió de Jaume II, quedà fora del cens català de l'any 1359, en temps d'aquell mateix rei Pere III el Cerimoniós, que en certa ocasió memorable havia saludat Fraga com a part de Catalunya, "terra poblada de lleialtat".

No és català tot el territori comprès entre els dos rius. Però ho és el de la seva part oriental. I fóra just i desitjable que en aquests municipis la llengua vernacle tingués els seus drets reconeguts. Fa més de vuit-cents anys que, a despit de la ratlla esborradissa, el català és parlat a la vora occidental del riu Noguera Ribagorçana i a les dues vores del riu Isàbena, i encara més avall. Els catalans del Principat hem de pensar en aquests germans perduts, que un dia o altre retrobarem.

A. Rovira i Virgili.

De "La Publicitat".

Reminiscències

Oh, sí: és d'altres dies, aquest meu esguardar;
aquest meu veure avui l'arbrada fina i bella;
les branques i les herbes, en un dolç reposar
dessota el sol manyac, present de meravella.

Hi ha un aire de puixança damunt de tota cosa;
el vent, comblat d'aromes, té tanta de gençor...
Talment diríeu que és una gran flor desclosa
la terra, avui. Tot canta, profunda, una cançó.

Jo escolto aquesta veu que la natura exhala;
jo gusto aquesta joia que de pertot reïx.
I em dic: mon cor també, salvat de cosa mala,
exulta d'alegrança, de glòria sobreix,

amb retrobades gales que un jorn llunyà vestien
la gràcil papallona, mon ànima vibrant.
Són flaires que al respir un altre temps venien;
és un retorn de ço fugit, al meu voltant.

I quin conhort que en sento! Que saborós el trobo,
de nou paladejant-lo, l'encantament del pa!
Del pa de l'esperit, on tals plaers renovo:
pogués jo repartir-lo de mi a tot germà!

Que em sobra tant d'amor i tanta d'alegria.
Ni sé què em faig quan obro així els braços en creu!
Com si tornés un temps que en abundor vivia
de gràcia, de deliquis, de fortitud, arreu;

voldria repartir tals joies, desusades;
car puc aixecà els ulls fins dalt de tot dels cels;
i recollir en terra les roses a faldades
i al front sentí adormir-s'hi, benignes, els anhels.

Voldria repartir les joies desusades
que avui tornen a mi i a tot arreu les veig:
en l'aire que respiro, en les sedoses prades,
en l'au gojosa, en l'aigua que passa amb lleu fresseig.

Tothom pogués haver-lo, aquest meu esguardar;
aquest meu veure avui l'arbrada fina i bella;
les branques i les herbes en un dolç reposar
dessota el cel manyac, present de meravella!...

Gràcia B. de Llorenç.

La Simfonia del Silenci

I

AH, no, moltes gràcies! Moltíssimes gràcies! —exclamà el meu amic, fent una ganyota d'horror—. Jo, asfixiar-me en una atmosfera rarificada i pestilent per a sentir un grapat d'energúmens (homes i dones), cridant, baladrejant, xiulant, bramant, en tots els tons; mentre un altre grapat d'endimoniats, asseguts davant d'ells, bufen desafortadament en canons de llautó o de fusta de totes mides, graten i pessiguen tripes subjectes a capses de formes estrafolàries, apunyeuen timbals de totes menes, esqueixant-vos els tímpanes, crispant-vos els nervis, masegant-vos el cervell amb uns sorolls semblants al que fa la quitxalla, el Dissabte sant, tocant "Al-leluia", bufant, esgarrapant, apunyeigant els utensilis més discordants i estrepitosos?... Ah, no! Un milió, mil milions de gràcies! Si d'això en dius "música", si això és el que enteneu per música, ja us la regalo!

Després d'aquesta andanada, el meu amic respirà amb força; i disposant-se a anar-se'n, afegí:

—El dia que vulguis sentir música veritable, música exquisida, deliciosa, no tens més que dir-me-ho, i faré que en sentis. Ah —exclamà, fent un pas endarrera—, i t'adverteixo que no ha de costar-te un cèntim, ni obligar-te a tancar-te en un recipient rarificat, ni a encaixonar-te en una butaca, ni tan sols a mudar-te la corbata; tot el qual no em sembla gens menyspreable.

II

Tantes vegades m'havia fet el meu amic semblant oferiment, que a la fi, un dia, vaig decidir-me a complaure'l.

—Estic disposat —vaig dir-li amb un to irònicament resignat— a sentir el que tu en dius música veritable, exquisida, deliciosa.

—Segueix-me, doncs.

—Quan?

—Quan et sembli; ara mateix, si vols.

—Estic a les teves ordres.

I vàrem llançar-nos al carrer. Travesàrem la ciutat, passant per davant d'un teatre, d'un altre i un altre, sense deturar-nos; vàrem eixir als afores; travesàrem hortes, fruiterars, camps llaurats, ermots... i ell, caminant, caminant sempre! I jo seguint-lo com un gosset, resignat a tot.

Començàrem a enfilar-nos a la muntanya, vàrem baixar-la; travessàrem boscos de pins i roures, escalàrem una altra muntanya més alta que la primera...

El dia declinava. Resplendia el cel amb tota la magnificència d'una posta de sol

admirable; jo començava a sentir-me rendit, però l'esplendor i grandiositat de l'espectacle m'extasiava en tal grau, que em feia oblidar la fatiga produïda per tan llarga i penosa caminada.

En arribar al cim de la muntanya, i davant de la perspectiva d'escalar-ne una altra, vaig exclamar, parant-me en sec:

—T'has tornat boig o t'estàs burlant de mi? On diable cau la teva sala de concerts o el que sigui?

—Tot justament acabem d'arribar-hi. Ja hi som. Seu, calla i escolta.

Vaig obeir-lo, guardant silenci religiós. Al cap d'una bella estona, va murmurar-me fervorosament, a cau d'orella:

—Sents?

—No sento res—li vaig respondre amb veu molt baixa.

S'arroncà d'espatlles amb llàstima i continuà dient-me, amb veu tan baixa que a penes arribava a sentir-lo:

—Doncs, calla, i segueix escoltant.

S'estava burlant de mi? No podia ni sospitar-ho. Jo el veia allí al costat meu, immòbil, extàtic, els ulls mig clucs, un somris beatífic als llavis, com si interiorment seguís el ritme d'una melodia inefable que solament ell sentia; i de tant en tant, sense a penes moure els llavis, jo el sentia mormolar, quasi imperceptiblement, amb entusiasme reprimat, amb fervor d'il·luminat:

—Sublim! Sublim... Celestial! Diví... Això és música!

I sense moure ni poc ni molt el cap per mirar-me, afegí:

—Sents?... És la "Simfonia del Silenci."

I així era en efecte. Sobtadament acabava d'iniciar-me en un sublim misteri. I un goig paradisiac, jamai sentit fins

aleshores, m'envaïa tot jo, cos i esperit.

Ara, immòbil com el meu amic, i com ell extàtic, comprenia aquella "música silenciosa", l'assaboria, em deixava acariciar, bressar per ella, la deixava penetrar-me, embriagar-me, transportar-me...

Qui cantava allà?... El gran cantant, el gran instrumentista: "El Silenci!"... Sí; el meu amic deia bé: allò era música que captiva, que endolceix, que adorm, que calma, que cura, que engrandeix, que sublima, que fa oblidar i perdonar, que submergeix en una voluptuositat suprema.

III

La nit havia clos del tot; la més absoluta obscuritat ens embolcallava. El meu company, girant-se vers a mi, va dir-me, amb accent d'inefable melangia:

—Quina harmonia!... No és cert que un home no es cansaria mai de sentir-la?... Llàstima que sigui forçós tornar al món, al soroll, a les discordàncies!... En fi, no hi ha més remei!... Quan vulguis!

Vàrem aixecar-nos, i empenguerem camí costa avall, sense atrevir-nos a dir una paraula, àvids de fruir fins a la darrera nota d'aquell silenci tan meravellosament melòdic, i d'aquella harmonia tan meravellosament silenciosa.

Tan sols al moment de separar-nos, i estrènyer-nos les mans amb efusió, va dir-me el meu amic:

—Ho creus, ara, que pot sentir-se música sense necessitat d'haver de suportar "dos" de pit, xiscles ni esbalecs, cornetins ni fiscorns, contrabaixos ni timbales, bombos ni platerets?... La comprens, ara, la immensa, la colossal distància que va de la Música al soroll?

I com si de sobte despertés d'un somni, no vaig saber què respondre...

Apel·les Mestres.

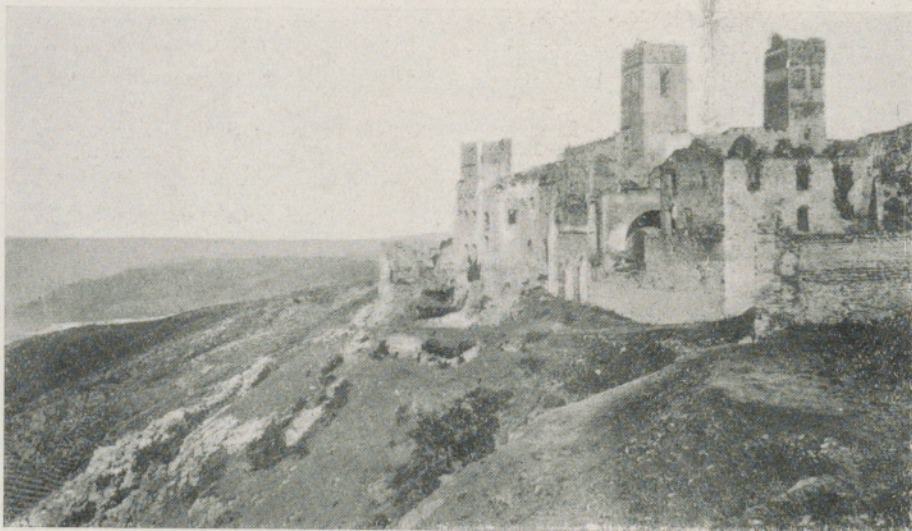
Terres Catalanes. — Aspecte de Banyuls (Rosselló), de l'Hotel Miramar estant.

Fotografia "Ressorgiment", per Barnils.

Sant Pere de Roda

GRACIES a l'amor i l'entusiasme d'un estol d'empordanesos que es van constituir temps enrera en comissió protectora del Monestir de Sant Pere de Roda, aquest imponent cenobi benedictí, un dels tresors artístics més

hi ajudava. Recorreguérem d'una a una totes les estances, tots els recons; esguardàrem aquells murs ciclopis, aquells arcs majestuosos, les columnes dobles que sostenen la volta grandiosa de la nau de l'església; els capitells, les mateixes torres

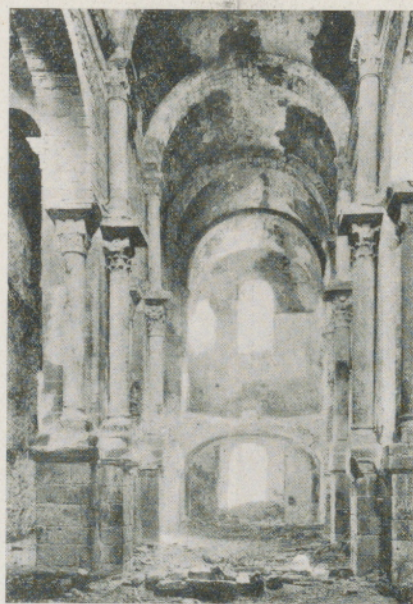
Aspecte de conjunt del Monestir romànic de Sant Pere de Roda.

importants de Catalunya, va en camí d'ésser restaurat.

Encara sentim l'emoció que ens produí pocs mesos ha, després de vint anys d'absència de la pàtria, aquest monument enclavat damunt la muntanya de Verderra, sota el Castell de Sant Salvador, a cinc cents metres sobre el nivell del mar. Hi pujàrem una tarda del darrer setembre quan el sol tombava la Massana. La llum del crepuscle li donava tonalitats fantàstiques. Volguérem amarar-nos del silenci nocturn d'aquells cims i pernoctàrem al ras, damunt l'herbei, al capdamunt de Sant Salvador. Sota nostre les dues torres del Monestir es dreçaven com guaites vetllant el son de l'enorme carcassa; al lluny, ran de la mar calma, el robí dels llums del Port de la Selva, i més enllà, escampats pel Golf de Lió, en el triangle que forma Sarnella amb els Caps de Cervera i de Creus, els focs dels sardinalers que havien sortit a la prima. Visió inoblidable que m'acompanya encara amb aquell deix agredolç de les coses que s'enyoren i que no es poden haver...

L'endemà la claror de l'alba ens obrí els ulls. El nostre primer esguard fou per al Monestir. Només en descobriem, però, la part superior de les torres que emergien del tou de boira que l'embolcallava totalment. Nosaltres mateixos n'érem embolcallats. Desfent la boira, baixàrem al Monestir. Algun raig de sol escadusser ens

que s'alcen talment com si desafiessin els temperis; portalades, finestrals, parets, tot en ruïnes! Com se'n oprimí el cor de veure l'abandó en què romanía aquell

L'interior de l'Església mostra la grandesa de les seves proporcions i l'originalitat de la construcció.

monument artístic de la nostra pàtria! —Com han deixat perdre aquest tresor!— fou l'exclamació nostra. I l'esguard resseguia, àvid d'emocions estètiques, aquelles pedres venerables, aquelles relíquies en agonía. I encara ens meravellàvem, contemplant tanta desolació, en la belle-

sa de les columnes superposades de l'església, de les arcades i dels capitells. Una sensació de goig i de tristesa epiloga aquella visita inoblidable.

Sortosament, —a l'últim!— hi havia qui vetllava per tal que aquesta relíquia de l'art de la nostra terra no sucumbís a la fúria dels elements en una d'aqueixes nits terribles de tempestat desfeta, quan la badia de Port de la Selva "fuma de barra a barra" castigada per l'equinocci, i els llaguts són retirats ran de les cases i el vent de tramuntana bolca trens i arrabassa oliveres...

Els Amics de Sant Pere de Roda, tanmateix, han fet el miracle. Llur amor i llur entusiasme han vençut la indiferència i l'oblí. La llur actuació persistent féu que els poders públics s'interessessin per la idea de conservació del Monestir i votessin una quantitat a aquest objecte destinada. Però vuitanta mil pessetes són poc per a allò que requereix l'obra. D'ací que, de moment, hom realitzés els treballs més elementals o sigui consolidar les parets que resten en peu, els murs i les torres, cobrir els sostres derruïts, netejar el sòl de brossa i desferres amuntegades, és dir: deturar l'enrunament, lent però continu, del valuós monument d'art.

Hom s'assabenta per la premsa i per lletres particulars rebudes de la pàtria, que les obres de consolidació es porten a cap amb un sentit artístic ponderable, sota la direcció d'un home tan competent en arqueologia com Jeroni Martorell, l'autoritat màxima de Catalunya en aquesta especialitat. Hom diu, també, que en fer-se la remoció de brossa i terres apilades en llocs indeguts, s'han fet descobertes importants de fragments despresos de la portalada de l'església i el claustre: trossos d'escultura i motllures que permetran identificar o definir aquestes parts del cenobi fins ara ignorades per tal com solament se'n coneixien trossos dispersos que no permetien fer-ne un estudi fonamentat.

Sembla que el més important del Monestir, l'església, resta assegurada, és a dir: salvada. La cripta també queda en bon estat i ara, fora les terres que l'obstruïen, té entrada per dues rampes.

L'Església, segons opinió de J. Puig i Cadafalch en la seva obra "L'Arquitectura romànica a Catalunya", és considerada com un "cas esporàdic independent de l'art local". Pella i Forgues, en la "Historia del Ampurdán", diu que és el temple romànic més superb i esvelt que hom coneix, després del de Santa Sofia de Constantinoble. Anida 60 metres de llargària, està distribuït en tres naus i per

Port de la Selva, vist del camí de Sant Pere de Roda estant.

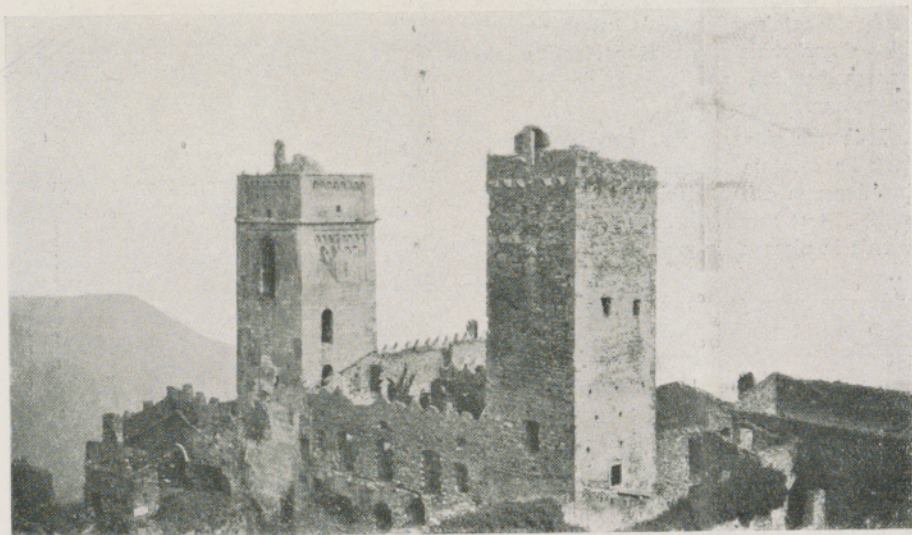
la, seva construcció originalíssima, única a Catalunya, constitueix un veritable tresor arquitectònic. D'ací que hom hagi tingut especial atenció a contenir el seu enrunament definitiu.

L'ideal fóra, però, que les obres de conservació del monument no acabessin aquí. Caldria que s'anés de dret i de pressa a la seva restauració. A aquesta finalitat han de tendir d'ara endavant els treballs que facin els Amics de Sant Pere de Roda. La tasca realitzada per aquests Amics, però, ja és importantíssima. El seu primer èxit fou la construcció del camí que hi mena. El segon, aquestes obres de consolidació. Com a premi a llurs esforços els Amics de Sant Pere de Roda han d'aconseguir la restauració. La Generalitat de Catalunya, aprovat l'Estatut, ha de realitzar l'obra definitiva. Confiem-hi.

H. Nadal i Mallol.

La Taula dels Lladres (dolmen), a mig camí del Monestir.

Les dues torres, imponents, testimonis de la passada grandesa.

Acotacions

AMERICA I CATALUNYA. — Amb aquest títol, el senyor Rovira i Virgili, en un article sobri i de vehemència racial, parla d'allò que hauria pogut esdevenir si als catalans els hagués estat permès de venir a establir-se en aquestes terres americanes, aleshores de llur descoberta i colonització. El docte historiador fa una sèrie de consideracions, a l'entorn d'aquest tòpic, capaces de fer pensar amb els ulls ben oberts i amb el cor tot sadoll de recances, amb la Catalunya que n'hauria esdevingut.

La circumstància que sols la gent de llengua castellana tenia lliure accés a les terres descobertes, com si es tractés d'un exclusivisme propi d'un poble superior, fou la causa que no arribés fins a aquesta banda de la mar, allò que hauria estat la més alta glòria de l'esperit nostrat. Un codicil d'Isabel la Catòlica, que en aquells temps era la genuïna representació de l'assimilisme centralista espanyol, privà a Catalunya d'una de les més formoses possibilitats de la seva història. La reina no volgué que gent estranya a la seva parla anés allà on les armes de Castella eren les que podien dictar la llei.

Les conseqüències d'aquest fet, que va ésser un acte de manifesta prepotència, encara avui és d'una actualitat capaç de fer traspasar la consciència d'aquells catalans que no oblidem la trajectòria seguida per Catalunya d'ençà que va perdre la seva condició de poble lliure. En la vida d'una nació com és ara la nostra, és fàcil de trobar-se davant de viscissituds que donen la mesura del que és capaç un desencert dels homes que, patriotes com eren, no ho eren prou que els permetés tenir una concepció racional d'allò que representa per a un poble una missió clara de la realitat en els homes encarregats de regir els seus destins.

La davallada en allò que en podríem dir la concepció estricta de l'ànima catalana, comença a manifestar-se aleshores del Compromís de Casp, que a desgrat de totes les explicacions més o menys verídiques i interessades, segons pel cantó que un hom vulgui interpretar-les, sempre serà una vergonya nacional per als catalans. Si els compromissaris haguessin anat a la ciutat aragonesa amb un sentit de patriotisme integral, si no els hagués guiat la dèria hipotètica d'una hegemonia, que, precisament, no havia d'ésser per a Catalunya, els resultats de les deliberacions, ben segur, haurien estat de benifets per a l'esperit de catalanitat que en aquella època llunya ja no era del tot ferm.

Una vegada que el d'Antequera fou rei d'Aragó, la situació dels catalans, en general, tant els prominents com els vassalls,

vulgues no vulgues, empesos per la nova força reial que, a poc a poc, s'infiltrava en tots els ordres de la vida del Principat, començà de perdre la cohesió que havia estat la característica essencial en l'època dels Comtes. I era que la intrusió de gent forastera en els afers interiors de Catalunya, com a país propici a l'assimilació, havia començat.

Els homes de govern catalans d'aquella època, a dir veritat, eren, si més no, d'una sagacitat ben àngelica. Creien que la política del rei d'Aragó anava de cara a la formació d'un Estat nacional on els catalans haurien estat el puntal més ferm. D'aquesta errada concepció, d'aquest desconeixement de la realitat, va pervenir-ne la política de la gent d'enllà de l'Ebre que, guiada per un esperit d'expansió, sempre de cara a una major dominació damunt els pobles peninsulars de la perifèria, va trobar l'avinentesa i va aprofitar-la amb els resultats que segles després havem pogut constatar nosaltres, els catalans que vivim barrejats encara amb les resquícies de la secular imprevisió.

Quan els reialmes interiors de la península s'uniren per raó del matrimoni dels reis, aleshores el treball assimilista ja era força avançat. La cort havia atreta la major part dels nobles catalans, enlluernats pels oripells i la magnificència del seu creixent poder. Era que, la gent catalana de pros, la que hauria hagut d'ésser el custodi sagrat de les tradicions de la terra, sense esma, s'havia donat a la voracitat de la reialesa que tenia per missió d'esborrar tot vestigi de les "grandeses" passades catalanes.

En mig de les guerres de reconquesta ve que els reis Catòlics arriben a emparar-se de Granada. Un home anomenat Colom, que potser tenia una visió ja formada del que hi havia més enllà de la mar, havia proposat als reis de fer un viatge per tractar d'arribar a l'Índia pel cantó d'Occident. El nauta devia ésser tan eloqüent en la seva exposició que se li concedí de fer el cèlebre viatge, les conseqüències del qual han estat tant decisives per a la humanitat.

Ja tenim, doncs, als reis Catòlics en possessió d'unes terres que el navegant els oferí a molt baix preu. En aquells temps l'Amèrica era una cosa. Hi havia, és cert, éssers humans que l'habitaven, però en raó de llur estat ferotge, segons va dir-se de seguida, no eren dignes de considerar-los com a fills de Déu. La conquesta i la colonització de les noves terres va permetre que els naturals minvessin d'una manera tal que, regions immenses no eren altra cosa que deserts.

El codicil de la reina Catòlica ja havia estat promulgat. Les noves terres eren una cosa vedada per als catalans. Ni comerç ni viatges. Els catalans, tot i ésser part integrant del reialme peninsular, no

gaudien de llibertat per anar a establir-se a l'altra banda de la mar. Sols la gent de llengua castellana tenia lliure accés als països on temps a venir havia de néixer una constel·lació de nacions que, en certa manera, havien de representar amb llur força i llur civilització, una de les més fortes conquestes humanes.

Però en els temps inicials, quan aquestes terres americanes permetien d'ésser poblades amb la màxima possibilitat per la gent peninsular de totes les contrades, l'esperit d'exclusió va imposar-se; als catalans se'ls exclugué, com a estrangers, com si ells mateixos fossin de la mateixa condició que els nadius d'aquestes terres d'Amèrica.

De qualsevol manera que un hom vulgui esbrinar-ho, els catalans foren víctimes del greuge més afrentós que pugui inferir-se a un poble. Se'ls privà de portar a Amèrica llur verb. La política d'absorció va acomplir-se i les terres americanes, d'una banda a l'altra varen ésser per als castellans, i després, per als portuguesos; i més tard també per als anglesos i els francesos; i si no fos prou, per als holandesos i danesos...

Tots aquests pobles han portat a Amèrica llur llengua. Aquesta manifestació cabdal de l'esperit, que val més que tot l'or del món, perquè representa un rebrot de saba nova en terres d'un abast il·limitat per a l'expansió de la cultura racial estricta, la que té per davant tots els atributs de les coses perdurables, va ésser negada als catalans.

Si el nefand codicil no hagués existit, avui, ben segur, com diu En Rovira i Virgili, a les terres d'Amèrica hi hauria més d'una nació on l'idioma català fóra la llengua parlada pels seus habitants, que la nostra gent d'aquella època tan reculada, en tenir el camí lliure, hauria estat un dels primers pobles en fer l'aparició en aquestes contrades. Per això, ara que els fets consumats no admeten cap rèplica, és perquè la injustícia comesa amb els catalans pren els caires execrables d'una mala voluntat col·lectiva que encara perdura en l'esperit de la gent castellana.

I és que el pecat més gros dels catalans ha estat la simple condició d'ésser-ho. Aquesta diferenciació, que sempre ha estat el tret característic que els ha separat de la nissaga de parla castellana, com a un fet biològic que no admet sinó la vida per viaranyos oposats uns dels altres, és la tragèdia secular, el ròssec que, per més germanívola que sigui, o aparenti ésser la concòrdia, mai no s'arribarà a la comunitat d'ideals.

Si la llengua catalana fou exclosa d'Amèrica d'una manera tan ignominiosa, els catalans de tots els temps, han estat prou conseqüents i tossuts per a no deixar-se-la arrabassar de llur mateixa terra. Una

mil vegades s'ha dit que, si en comptes del català, a Catalunya, s'hagués arribat a parlar la llengua espanyola, si l'assimilisme hagués triomfat de primer antuvi, no hi hauria hagut cap impediment en allò referent al que En Rovira i Virgili ha demostrat en el seu lluminós i vibrant article.

J. Grau-Elies.

Teatre Català

EL 24è aniversari de la fundació del Casal Català de Buenos Aires, fou celebrat amb una funció teatral a càrrec de la Secció d'Art Escènic d'aquesta institució.

"El cor del poble", drama en tres actes d'Ignasi Iglésies, va ésser l'obra triada per a solemnitzar l'esdeveniment.

L'emocionant producció de l'Iglésies va trobar en els aficionats del Casal uns interpretadors conscients i correctíssims tothora. Tots van mantenir-se dintre un to adient a l'obra i a la psicologia del personatge respectiu. Potser l'excel·lent aficionat que és el senyor Company posà un poc de prosopopeia en el Fidel, degut més que altra cosa a la natural característica de l'interpretador. No va ésser obstacle, però, per a donar-nos un Fidel notable. El senyor Sagalà va demostrar-nos la seva perícia de director i les seves altes qualitats d'interpretador. En el Passarell tingué moments de gran actor. I què direm del Boira personificat en el senyor Lleonart? Excel·lentíssim. Joan Gol interpretà el Sr. Albert amb una mesura i un sentit tan ponderables que denoten en ell l'estudiós artista que altres vegades hem alabat. El senyor Tresserres, voluntariós, va ajudar amb força encert a la correcció del conjunt.

El personatge femení va ésser interpretat per la senyora Carme Jarque, actriu catalana de gloriós historial per les seves creacions d'obres dels nostres dramaturgs cabdals durant, sobretot, la seva actuació en el Teatre Romea de Barcelona. Personificà la Madrona amb tota la seva ànima d'actriu sensitiva i fidel a l'autor.

L'auditori, no tan numerós com era d'esperar, va aplaudir amb justícia tots els interpretadors.

En un entreacte, el senyor Tintorer, president del Casal Català, va adreçar la paraula als socis i es referí a l'aniversari que es celebrava.

* * *

El dissabte dia 23, diada de Sant Jordi, el mateix conjunt interpretarà "La Mare", la més popular de les obres que escriví Santiago Rossinyol, un dels autors més grans que ha tingut el nostre teatre.

Manuel Folguera i Duran

EL president de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, senyor Folguera i Duran, va veure's obligat, per motius de salut, a presentar la renúncia del seu càrrec als socis reunits suara en Consell General a Barcelona. L'assemblea, ateses les raons poderosíssimes en què el president fonamentà la seva resolució, hagué de nomenar-li substitut. I ho féu amb la declaració expressa que quan desapareguessin els motius pels quals el senyor Folguera s'ha hagut d'allunyar de la presidència, aquesta estarà de nou a la seva disposició. Mentrestant l'Assemblea nomenà el senyor Folguera i Duran president d'honor de la Protectora.

Els que hem seguit de prop l'actuació del senyor Folguera i Duran en la presidència de la Protectora; els que sabem els sacrificis de tota mena per ell esmerçats en aquesta magna obra de cultura popular, l'entusiasme que hi posava i la fe que tenia en la seva eficiència per augmentar el nivell intel·lectual del nostre poble, aquest seu allunyament forçat ens omple de tristesa; no perquè la seva obra corri cap perill —sortosament el seu successor és un patriota exemplar, també, i antic company del senyor Folguera en la direcció de la Protectora, i sent i estima la seva obra— ans pels motius que han determinat la renúncia i perquè sabem la intensitat d'afecte que el senyor Folguera i Duran hi deixa concentrat. Parlar de l'obra de la Protectora és parlar del senyor Folguera i Duran per tal com ell ha sabut impulsar-la i durla al triomf. L'allunyament del president no influirà en la marxa de l'Associació. L'esperit serà el mateix i l'ànima del senyor Folguera continuarà dintre la Protectora, per bé que el seu cos dolorit en resti fora transitòriament.

Divuit anys ha durat la presidència del senyor Folguera i Duran, reelegit sempre pels Consells Generals de l'Associació davant l'eficàcia de la seva gestió. Quan se'n féu càrrec, la Protectora, amb quinze anys d'actuació —es fundà el 1899— es trobava amb una quantitat de socis insignificant: un centenar. En nou anys de presidència Folguera (1914-1923) el número de socis de la Protectora arribà a l'enorme xifra de 10.800. Vingué la Dictadura i, ai las!, la nostra Associació fou intervinguda, clausurada pels militars espanyols i, naturalment, deturada la seva empena.

Fou en aquells anys de lluita i de persecució que el tremp dels patriotes es posà a prova. La integritat ideològica del senyor Folguera i Duran, el seu patriotisme i la seva amor a l'obra de l'ensenyament català, no defalliren un sol

instant. En la clandestinitat ell actuà, vorejant perills i esmerçant energies quan ja el seu cos li reclamava un repòs absolut. Impossibilitats d'actuar obertament, cercaren l'ajut d'amics francesos i es fundà a París la "Société d'Education Raymond Lulle" que no era altra que l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana amb nom francès, la qual rebia els cabals de les Comissions Delegades d'Amèrica i era dipositària també dels diners de la caixa central. De Barcelona estant el senyor Folguera atengué sempre els afers de l'Associació i fou degut a la seva atenció sol·licita que la Protectora es salvà d'una desfeta total. Malgrat tot, però, malgrat els esforços del senyor Folguera i dels seus col·laboradors, aquells onze milers de socis quedaren reduïts, passat el temperi dictatorial, a 5.600, poc més de la meitat. L'obra destructora dels enemics de Catalunya havia fet estralls. Com n'ha d'haver patit el senyor Folguera d'aquesta maltempada!

En deixar, per l'imperatiu de la seva salut malmesa, la presidència de la Protectora, hom volia retre-li un homenatge públic. El senyor Folguera s'hi ha oposat resoltament, irreductiblement. El seu temperament i la seva humilitat no li per-

meten d'acceptar homenatges, ell que tants homenatges ha iniciat. D'Amèrica ha sortit més d'una vegada la idea; sempre, però, ha estat refusada dignament. El millor homenatge que podeu fer-me —fou la resposta— és la fundació d'una Escola Catalana. El millor homenatge que podem fer-li actualment és restituir a l'Associació els socis que la Dictadura li llevà, que no hi són, de bon tros, malgrat el temps transcorregut d'ençà que la Protectora torna actuar a la llum del dia. Que cadascú es faci seva la idea i l'homenatge serà una realitat magnífica. Aquest sí que l'acceptarà el senyor Folguera!

En aquesta nota escrita al marge de l'allunyament forçat del senyor Folguera del càrrec de president de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, no hem volgut parlar sinó d'aquesta seva activitat cultural i patriòtica. Del seu pas per les corporacions públiques, de les seves activitats de propagandista de les idees de llibertat catalana, la història en parlarà com un dels homes que més han treballat per la reivindicació dels nostres drets nacionals.

En tots els llocs que ha ocupat el senyor Folguera i Duran ha fet obra d'apostolat patriòtic. Per això fa temps que és té guanyada la nostra devoció com a mestre de catalanitat i d'energia.

N.-M.

Dia d'aquest Abril

Ara que és temps de cantar
cantarem la boira amiga,
que ha vingut aquest matí,
com un esperat que triga.

Talment m'ha omplert de dolçor
veure-la ací, apareguda.
Ha vençut el sol; després,
serà ella la vençuda!

Ara que és temps de cantar,
mal que el cor no està de festa,
que a ma pàtria va enroncant
una altra boira funesta...

Cantaria i cantaré,
cantaré, canta que canta;
que ja ho diuen, i amb raó:
"qui canta els seus mals espanta".

Mentre canto, passarà
la dissort atapeïda,
i ma pàtria brillarà
novament eixorivida.

Aquesta boira d'ací,
com la d'allà, no és dolenta;
ha trencat, aquesta, avui,
la monotonia lenta...

Els vidres de la finestra,
randes de boira han lluit,
dels arbres penjaven randes,
les randes no han pas finit.

Randes de plata griseses
les aranyes van teixint;
artistes atrafegades,
anant sempre i venint.

L'esperança és una randa
que endolceix l'enteniment
mentre la ubagor perdura
i el cor està en un lament.

Ací, els ramatges es torcen,
perquè els pesa la humitat...
Així està la meua pàtria,
i amb el cor tan desolat!

En tal parèntesi greu,
va callant ella i sospira...
Ja s'esvaïrà el turment;
tanta sort un dia gira.

Prest, el sol brillarà ací,
prest, el sol brillarà allà...
I la missió del cantaire,
serà sempre de cantar.

Durandal.

Els llibres

«El Cançoner de Pineda»

Per Sara Llorenç de Serra

QUAN a Catalunya encara havien de néixer els Mecenas per a les obres d'investigació artística, científica i literària, constituïa tota una vocació i una heroïtat emprendre's per exemple la tasca feixuga de salvar de l'oblid o de la seva desaparició total el tresor folklòric de la nostra terra. Un dels que a Catalunya s'ha preocupat més d'aquest caire de la nostra particularitat racial ha estat, sense cap mena de dubte, el professor i erudit Rossend Serra i Pagès. La seva obra d'investigació, múltiple i vària, ha deixat solc profund. Deixebda d'aqueix mestre, traspasat farà tres anys, és la senyora Sara Llorenç de Serra, escriptora catalana de naixença argentina, autora d'aquest "Cançoner de Pineda" que acabem de rebre i que significa una valuosa aportació a l'obra cabdal empena per l'Orfeó Català sota el mecenatge de Rafel Patxot i Jubert el títol de la qual serà "Cançoner Popular de Catalunya".

"El Cançoner de Pineda", és fill d'aquella època heroica de començaments de segle, que hem al·ludit abans. Més de la meitat de les cançons que l'integren foren arreplegades l'any 1902, però contrastos de salut de l'autora i d'alguns dels seus col·laboradors han fet retardar la publicació fins ara. L'interès, però, de l'obra, és el mateix.

En conjunt, "El Cançoner de Pineda" aplega 238 composicions, 210 de les quals van acompanyades de llur respectiva música o tonada, quantitat que diu prou de

l'esforç que ha fet la seva autora, tractant-se del tresor cançonístic d'una sola localitat, d'una vila que no tindrà gaire més de dos milers d'habitants.

L'autora, com ja adverteix, no s'ha proposat fer un treball de selecció sinó una arreplega general d'allò que canta el poble. El treball de selecció i depuració incumbeix a altres especialistes. L'autora només es limita en aquesta obra a proporcionar de material per a la investigació científica amb mires a la cultura general del poble.

L'obra conté, ultra una Introducció de l'autora respecte el seu caràcter, les consideracions que li mereix l'aplegament del Folklore, la història del recull i altres anotacions sumament interessants, els següents aplegs: I) Cançons de capta. II) Balls. III) Cançons de bressar. IV) Cançons de mar. V) Cançons de l'art de la terra: (llaurar, segar, collir olives, etc.). VI) Cançons de menar bestiar. VII) Cançons de tonada coadjuvadora: (a/ cavalleresques, amoroses i llegendàries; b/ de lladres; c/ històrico-polítiques; d/ satíriques). VIII) Cançons de diada i d'època: (a/ nades; b/ carnavalesques; c/ quaresmeres; d/ les caramelles o els goigs; e/ goigs de porta; f/ cançons d'enramades i altres festes de carrer; g/ cançons de l'Advent). IX) Cançons de tonada evocadora: a/ bàquiques; b/ religioses: goigs d'església; de romeus; re-sos).

Fora text, il·lustren l'obra alguns retrats de cantadors, escenes de carrer, llocs típics de la població, etc., tot plegat forma una obra interessantíssima i d'innegable valor cultural i científic, primer volum d'un corpus tradicional de Pineda que es proposa publicar Sara Llorenç de Serra.

N.

Sant Royo!

UN dels més aferrissats enemics de les llibertats de Catalunya, l'incommensurable senyor Royo i Villanova, catedràtic de la Universitat de Saragossa i traductor de "La Nacionalitat Catalana" de Prat de la Riba, acaba de fer una declaració que ens ha deixat estupefactes, tant, que sinó que ho havem llegit i rellegit varies vegades, no ho acabariem de creure.

Es tracta que, de cop i volta, se'ns ha tornat catalanista; què diem? Separatista i tot. No ho creieu? Cantin papers i mentin barbes. Ací va la prova, llegiu:

"Madrid, 29 (AP). — El Sr. Royo Villanova, miembro de la comisión del Estatuto, ha declarado que recomendó a la Asamblea que se conceda independencia plena a Cataluña."

El telegrama que acabem de transcriure fou publicat en el diari "La Nación" de Buenos Aires, edició corresponent al propassat dia 30 de març. Hem de creure, per consegüent, en la seva autenticitat.

La nostra sorpresa, en llegir-lo, no tingué límits per tal com anem seguint amb l'interès que es mereix la tasca política del senyor Royo, concentrada gairebé en sa totalitat a combatre les ànsies de llibertat de la nostra pàtria. I precisament aquests darrers temps la seva actuació contra l'Estatut ha merescut l'atenció dels seus amics i dels seus adversaris per l'entusiasme amb què s'hi lliurà, sobretot en el seu caràcter de membre de la comissió parlamentària que l'ha discutit i modificat.

Sabiem, per declaracions emeses per alguns dels seus companys en l'esmentada comissió, que ell, el senyor Royo, hi tingué feina llarga. Pot dir-se que no deixà passar cap ratlla de l'articulat sense la seva oposició. I si el senyor Bello, president de la comissió parlamentària, no estigué d'acord en algunes modificacions que s'aprovaren, i es disposa a presentar un vot particular a les Constituents favorable, en certs punts, a les aspiracions de Catalunya consignades en l'Estatut, ell, el senyor Royo i Villanova, l'inefable senyor Royo com li diu l'amic Massip de "La Rambla", en tenia un feix de vots particulars preparats, en contra. No faltava més!

Però heus ací que, tot de sobte, ens arriba la nova de la seva conversió al nostre credo patriòtic. Digueu si amb els antecedents que d'ell tenim no n'hi ha per dubtar-ho i àdhuc per veure visions. Ell partidari de concedir-nos la independència! Quin sant haurà fet el miracle? És clar que d'ençà de la república n'hem presenciats d'altres de miracles d'aquesta mena; per exemple, el de Don Lacandru, aquell que volia "arrancar el velo a las

VALL de NÚRIA. — Ermita de Sant Gil.

Fotografia "Ressorgiment" per Barnils.

novícias y elevarlas a la categoría de madres" i aconsellava als seus "jóvenes bárbaros: no os detengáis ni ante los sepulcros ni ante los altares" i avui el veiem de bracet amb les dretes catòliques espanyoles esperançades en què el senyor Lerroux sabrà vindicar els "drets de l'església" conculcats pel govern del senyor Azaña.

Oh, inefable senyor Royo! Sant Royo de la nostra devoció! Qui ho havia de dir que un dia haviu d'ésser partidari de la nostra independència nacional!

Sant Royo gloriós! Des d'ara preguem cada dia perquè l'Assemblea a la qual us haveu adreçat aculli la vostra proposta i ens concedeixi allò que és principi i fi de les nostres lluites i dels nostres dissentiments amb vosaltres, "germans" espanyols: la Independència de Catalunya. Amén.

J. O. B.

Tasca urgent

EN l'Assemblea darrerament celebrada per la germandat catalana coneguda per "Montepio de Montserrat", ha triomfat, per enorme majoria de vots, una candidatura que hom conceptua com a expressió de catalanitat. Realment alguns dels noms que la integren són elements significats entre els que a Buenos Aires mantenen viu l'esperit catalanesc i l'amor a les coses de la nostra terra enyorada. D'altres, en canvi, que també han triomfat amb la mateixa candidatura, són tinguts per elements indiferents o tebis. La impressió general, però, és que ha sortit victoriosa la candidatura catalanista (emprant aquest adjectiu en el seu sentit de catalanitat simple; res de política).

Sigui com vulgui, el fet és interessant i cal treure'n el millor partit possible en bé de la germandat i de Catalunya, car per bé que l'obra del Montepio ha de circumscriure's estrictament a la seva finalitat purament mutualista, aquesta obra no ha de servir per a encobrir, com sovint ha succeït, idees perturbadores contràries a l'esperit de la pàtria de llurs associats. L'obra del Montepio, dintre les seves finalitats mutualistes, ha de servir fidelitat a les lleis de la terra mare, ço és: ha d'inspirar-se sempre en el respecte i l'amor a les essències espirituals i patriòtiques de Catalunya. I la principal essència de la nostra individualitat, el signe més característic de la nostra condició de catalans, és l'idioma; aquesta llengua catalana que la nostra mare ens ensenyà en alletar-nos i en la qual ens cantava cançonetes de bressol en la sina de la llar pairal, sota el cel blau de la pàtria enyorada.

Tanmateix, una de les tasques a què

s'han de lliurar els nous dirigents del Montepio de Montserrat ha d'ésser aquesta de reposar l'idioma català en el lloc d'honor que li pertany dintre les activitats de l'entitat. I diem reposar per tal com aquests darrers anys no hi ha pas estat gaire ben honorada. Se l'ha preterida sovint, sovint, essent usada en la seva mínima expressió. Se'ns assegura que àdhuc ha estat foragitada de les sessions celebrades per la seva Junta de Govern, asseveració trista tractant-se d'una entitat catalana i composta l'esmentada Junta de gent nascuda a Catalunya.

Ara mateix tenim davant nostre la Memòria del seu darrer exercici. Tenim entès que hi ha alguna disposició que mana redactar-la en català i en castellà. Doncs bé, en català hi trobem solament la relació que fa anualment el secretari de les tasques de l'entitat. Aquesta mateixa relació hi és també, naturalment, en castellà. Totes les demés seccions de la memòria són redactades únicament en castellà: Inventari; necrologia social; dades estadístiques; estats de comptes, moviment de caixa i nòmina d'associats. Així

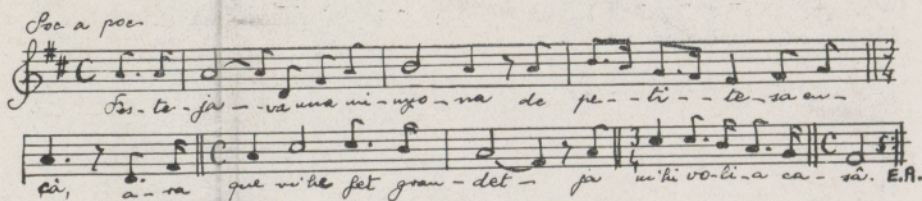
mateix fou redactada en castellà la circular convocant els socis a l'Assemblea. Tanmateix aquesta preterició de la llengua materna dels associats, constitueix un sarcasme massa fort i un despreci absolut a llurs sentiments nobilíssims dignes de respecte i atenció.

No volem tractar d'altres equivocacions que han produït trastorns a l'entitat, àdhuc d'ordre financer, com és ara el fet del canvi d'estatge. Ens limitem a suggerir avui als nous mandataris la necessitat urgent i ineludible de reposar al lloc de dignitat i de sobirania que per dret li pertany el nostre verb gloriós, la llengua catalana que hem après dels lla-vis de la nostra mare, aquest tresor espiritual que només poden despreciar els esperits mesquins o les ànimes esgarriades.

Per dignitat col·lectiva i pel respecte als seus propis associats, cal donar al català l'honor de què se'l desposseï per manament o per negligència de les últimes juntes directives de la germandat esmentada.

C. Solà i Vilanova.

Cançons populars de Catalunya

Festejava una minyona de petitesa ençà; ara que m'he fet grandet ja m'hi volia casar.

Ella, la falsa i traïdora me n'ha volgut deixar estar.

—Mare, deu-me l'escopeta que la vull anar a matar.

—Ai, fill meu, això no ho facis; de minyones prou n'hi ha.

—No pas de tan boniques i de tant de bon amar.

Notícies

....."LES 4 ESTACIONS". — Amb aquest títol acaba de sortir el primer número d'una publicació que ha de constituir, sense cap mena de dubte, un esdeveniment literari i artístic a la nostra terra. L'edita la mateixa empresa del malaguanyat "D'ací i d'allà" i això sol ja és una garantia de bon gust, sobretot si hom té en compte que en la direcció de "Les 4 Estacions" hi ha un home de la competència i prestigi de Carles Soldevila.

"Les 4 Estacions", com ja indica el seu nom, sortirà quatre vegades l'any i coincidirà la seva aparició amb els començaments de la primavera, l'estiu, la tardor i l'hivern. Un centenar de pàgines impreses damunt paper satinat, valora el text, seleccionat.

Aquest magazine, irradiador de les valors espirituals de la nostra pàtria, és un orgull de les arts gràfiques de Catalunya.

.....ESBART INFANTIL. — Aquesta agrupació del Casal Català de Buenos Aires es disposa a emprendre la seva actuació, després de les vacances d'estiu. El programa que desenrotllarà durant l'any està constituït per Cançons populars catalanes, Cançons amb gestos, Rondes

infantils, Jocs i rondalles populars, Ballets populars catalans, Declamació, Lectures, Rítmica i plàstica i Art escènic.

Mereix estimular-se aquesta obra d'educació infantil per tal com constitueix, demés, un preciós mitjà d'expandiment de la catalanitat.

.....TRANSCRIPCIONS. — Ens complavem a consignar que el nostre editorial del mes de desembre retolat "L'obrerisme d'En Macià", fou reproduït pel diari "L'Opinió", de Barcelona. Així mateix el que publicarem el mes de gener amb el títol "Lluites prematures", fou transcrit pel setmanari de Figueres "Empordà Federal".

.....DE CUBA ESTANT. — El Centre Català de l'Havana ens assabenta en atent comunicat que, per acord de l'Assemblea efectuada el mes de gener, la seva Junta Directiva ha quedat constituïda en la següent forma: Josep López Franch, president; Ramon Estapé, vice-president primer; Francesc Tey, vice-president segon; Josep Herrera, tresorer; Dionís Civil, comptable; Ramon Vilardebó, secretari; Ramon Folch, vice-secretari; Pere Martí, Pere Boquet, Josep Figuerola, Albert Rivera, Rafael Cusidó, Lluís Burgay, Enric Lluch, Jaume Jurnet, Tomás Vallvé, Joan Alís, Valentí

Tarragó, Artur Girona, Andreu Carbonell, Esteve Farré, Avelí Calvo i Ramon Cogul, vocals.

Una cordial salutació i avant, per Catalunya, germans!

.....CASAL CATALA. — En l'assemblea celebrada suara per aquesta institució de cultura i patriotisme, va elegir-se el Consell Directiu següent: Lluís Tintorer, president; Pere Seras-Isern, vice-president; Francesc Ribó, tresorer; J. Camps, comptable, Ramon Mas i Ferratges, secretari; Marius Massip, vice-secretari; Joan Cunill, bibliotecari; Josep Roviralta, P. Pagès-Morató, J. Aragonés i F. Baiges, vocals.

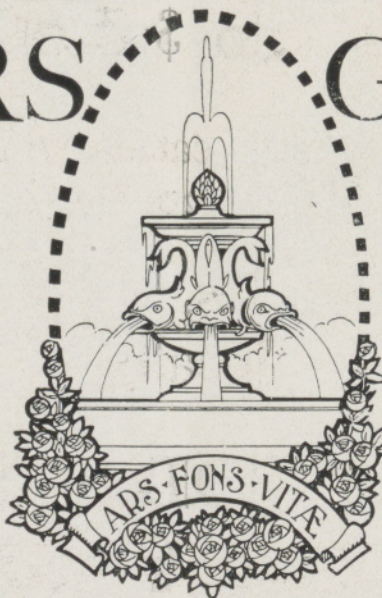
.....D'UNA SUPOSADA COM-PRA. — Sembla que no resulta certa la notícia publicada per la premsa argentina en la seva secció cablegràfica segons la qual els diaris catalans "L'Opinió" i "La Humanitat" haurien estat adquirits per En Joan Pic i Pon.

En els diaris suara arribats de Catalunya llegim que, possiblement, no hi hagi res més sinó el fet probable que els esmentats diaris s'imprimeixin en els tallers gràfics propietat del senyor Pic, sense que això suposi cap mena d'ingerència política per part d'aquest senyor.

FONTANA I TRAVERSO TALLERS GRÀFICS

★
CARRER
MORENO
1235

U. T. Rivadavia, 6941

★
CARRER
MORENO
1235

U. T. Rivadavia, 6941

SOM IMPRESSORS I NO
"IMPREMTES"

CONFITERIA CATALANA

CERRITO, 143

U. T. 38, MAYO 4561

C. T. 2918 CENTRAL

SARMIENTO, 850

U. T. 35, LIB. 1572

C. T. 2920 CENTRAL

"Oms"

BME. MITRE, 2248

U. T. 47 CUYO 0909

C. T. 2919 CENTRAL

JURAMENTO 2380

U. T. 52, BELGRANO 0450

Temporada d'hivern

Recomanem les nostres cremes:

"Palos de Jacob", "Biscuits de la Reina",

Prussians, Merengues Xantilly, Corones
suïsses, Sarites, Braços de Gitano, etc.

Coques de pinyons i llardons

Panellets: el kilo \$ 3.50.

Xocolata a l'istil català, marca "**Oms**", la
lliura \$ 1.20, no deixeu de provar-la.

Ametlles torrades,
Carquinyolis, Secalls.

XAMPANY CODORNIU

GRAN LICOR YASILAC

AROMES DEL MONTSERRAT

"La Casa de los Tornillos"

Tot allò necessari per a
Foradar, Roscar i Rectificar

CARGOLS de FERRO BULONS per a AUTO-
 i BRONZE per a ME- MOBILS de TOTES
 TALLS. FILFERRO d' — MARQUES. —
 ACER per a RESSORTS. FIBRA en XAPES i
 PEDRES d' ESMERIL. — BARRES. —

Joan Russinyol
BUENOS AIRES

SARMIENTO i MONTEVIDEO
 Unió Telef. 38, Mayo 1353
 Unió Telef. 38, Mayo 6799
 Coop. Telef. Central, 1350

Catalans:

Subscriuiu-vos a

RESSORGIMENT

la revista catalana per essència.

Corresponsals especials, literaris
i gràfics, a Catalunya.

15 anys de publicació ininter-
rompuda.

Subscripció \$ 6.- anuals

PERGAMINO, 244
BUENOS AIRES

"Bodegas RESPLANDOR"

(Pagès, Aymerich i Cia., MENDOZA)

CATALANS: Proveu el vi RESPLANDOR.

La seva indiscutible popularitat radica en el seu
bon gust i en la seva qualitat immillorable.

Unics representants a Buenos Aires:

ROVIRALTA i Cia.

2868, Cucha-Cucha, 2870

U.T.59, Paternal, 2760